

Vyšší daně, více zločinu

Nepromyšlené zvyšování cen, třeba cigaret, může vést k nárůstu organizovaného zločinu, tvrdí italský profesor **ERNESTO SAVONA**. Specialistu na problematiku mafie **TÝDEN** zpovídal krátce poté, co prezident Miloš Zeman v polovině září podepsal zákon, který zvyšuje spotřební daně na tabák. Kuřáci zaplatí za krabičku cigaret až o čtyři koruny více.

zcela legálně nakoupit krabičku cigaret za padesát centů někde mimo Unii, a když se vám ji podaří převézt přes hranice, můžete ji za dvě eura prodat v Česku a ještě dráž v Německu.

Co tedy navrhuje?

Je třeba redukovat příležitosti, které organizovanému zločinu vyšší regulací přinášíme, a zároveň zvýšit riziko, že zločinci budou dopadeni.

Zní to jednoduše, ale jak na to?

Při každém zvyšování daní je třeba být velmi opatrný. Abychom nakonec za boj proti zločinu, který s sebou vyšší ceny mohou přinést, nezaplatili více, než na těch vyšších daních vybereme. Zvyšovat riziko pro zločince neznamená více ozbrojených složek, ale třeba lepší zapojení policistů a celníků do společného evropského vyšetřování. Měli by se učit jazyky, aby porozuměli cizojazyčným mafím.

Na druhou stranu je nutné vynakládat vysoké částky na léčbu rakoviny plic a dalších zdravotních komplikací, které kouření způsobuje. A vyšší cena cigaret mnoho lidí od kouření může odradit.

Veřejné zdraví neberu na lehkou váhu. Ale pozor! Když zvednete daně, a tím i cenu cigaret, někteří kuřáci začnou nakupovat na černém trhu. To je automatický proces. Radujete se nad lepšími statistikami, ale ti lidé nakupují ilegálně, navíc cigarety, které mohou být škodlivější. Totéž platí i pro léky nebo alkohol. Pokud je cena příliš vysoká nebo pokud existuje velmi přísná regulace, lidé jdou a koupí si to jinde.

Nelegální trh s cigaretami v Česku podle posledních statistik roste. Bude vzestup pokračovat? Je součástí celoevropského trendu?

Pokud se podíváte na dlouhodobé statistiky, uvidíte, že v některých zemích objem padělků klesá, jinde roste. Nedá se říci, že by to byl jasný trend. Největší problém jsou dnes takzvané illicit whites – tedy cigarety, které jsou vyráběny legálně v jedné zemi a následně jsou pašovány do

Zákazníky nezajímá, že pizzerie patří mafiánům. Jdou po ceně a kvalitě.

jiných zemí, kde je jejich zákonná distribuce omezená a kde se prodávají, aniž je zaplácena daň. Jejich podíl se značně zvyšuje v celé Evropě.

Ernesto Ugo Savona (71)

Šéf společného výzkumného střediska Transcrime italských univerzit Università Cattolica del Sacro Cuore di Milano a Università degli Studi di Trento, které se zaměřuje na výzkum mezinárodního organizovaného zločinu. Vystudoval právo na univerzitě v Palermu a sociologii na římské univerzitě La Sapienza. Během své akademické dráhy přednášel na řadě univerzit v Itálii, Velké Británii i v dalších zemích. Působil jako poradce OSN, Rady Evropy a institucí EU. Od roku 2003 je současně profesorem kriminologie na Università Cattolica del Sacro Cuore v Miláně.

Odkud a kam se takové cigarety pašují?

Hlavní zdrojovou zemí je v současnosti Bělorusko. Tyto cigarety jdou do střední Evropy, Polska, Německa. A také do pobaltských zemí, kde tvoří ilegální cigarety přes dvacet procent trhu, nejvíce v celé EU. Vysoký podíl nelegálních cigaret je také v Řecku, Bulharsku a ve Francii, kam se pašují jižní cestou.

Stále bojujeme proti padělkům, ilegálním drogám, ale jejich užívání se nijak zvlášť nesnižuje, spíše naopak. Nebylo by lepší nechat to na trhu?

Boj nesmíme vzdát. Ale dlouhou dobu jsme používali jen represivní nástroje, protože jsme si mysleli, že zločin můžeme porazit pouze silou. Nyní se musíme zaměřit na to, jak zločinecké organizace z různých regulací profitují. Je třeba snížit příležitosti, přehodnotit regulaci.

Jak se mění podoba organizovaného zločinu v Evropě?

Hodně se proměňuje jeho struktura. Dříve jsme bojovali proti velkým organizacím typu italské mafie, dnes proti nám stojí velký počet malých skupin, které se dokážou rychle přizpůsobovat měnícím se podmínkám. A umějí se rychle přesouvat z jedné země do druhé. I takové mafiánské skupiny jako 'Ndrangheta nebo Camorra jsou dnes rozdrobeny na velké množství frakcí, které jednájí nezávisle na sobě. Navíc se rozšiřuje jejich záběr, hledají příležitosti všude, mimo sféru svého tradičního „byznysu“.

Proč jsou nyní tyto skupiny menší?

Jsou tak mnohem méně zranitelné a mohou lépe působit ilegálně. Pokud máte velkou ilegální skupinu, pro policii není tak těžké vás najít. ▶

Foto: Karel Šanda

Jednou z hlavních tezí vašeho výzkumu, který nyní představujete v Bruselu, je, že ruce v ruce se zvyšováním tabákových daní roste aktivita organizovaného zločinu. Je tedy nejlepší nemít speciální daně?

Vždy je třeba dívat se na dvě věci současně: na to, jak regulujete trh, a na to, jaké máte nástroje k potírání zločinu. Dávám za příklad Velkou Británii, kde je krabička cigaret poměrně drahá, ale stát zároveň účinně bojuje proti organizovanému zločinu. Jenže v jiných zemích je cena nízká a stát proti tomuto typu zločinu neumí bojovat. Zločinci jdou tam, kde se jim otevírají příležitosti a riziko dopadení je nízké.

Jaké příležitosti máte na mysli?

Například když zavedete regulace ohledně tabákových výrobků, budou se týkat osmadvaceti unijních zemí, ale ne těch států, které jsou mimo EU. Takže dnes můžete

► CIGARETY Z VÝCHODU.

Padělané cigarety se do střední Evropy dostávají hlavně z Běloruska.

Foto: 1. ČTK / Petr Szanapka, 2. Karel Šanda

Vznikají účinnější zákony?

V Itálii například pomohly zákony, které umožnily lépe odebrat majetek mafie. Zločinci musejí lépe schovávat majetek, aby jim nehrozila konfiskace. Takže investují více v zahraničí, kde jsou anonymní a italská policie na ně nedosáhne.

Takže Itálie prostě odsunula problém jinam?

Částečně. Hodně by pomohlo zvýšení kooperace v potírání zločinu na evropské úrovni. Byznys je velmi mezinárodní, a tak i potírání zločinu a legislativa by měly být do určité míry mezinárodní. Kriminálníci jsou mnohem více napřed. Obrazně řečeno: uhánějí ve ferrari a ozbrojené složky šlapou na kole. Nemyslím, že bychom museli dát ferrari ozbrojeným složkám, ale měly by řídit alespoň podobné stroje.

Na čem organizovaný zločin v Evropě vydělává, jak je výnosný?

Nejvíce stále na ilegálních drogách, následuje padělané zboží a pak sexuální zneužívání. Z naší předchozí studie vyplynulo, že výnosy jsou pouze v Itálii mezi deseti a dvaceti miliardami eur ročně, takže se dá říci, že jde o jedno až dvě procenta italského HDP. Konkretizovat celkové číslo je velmi obtížné,

ale odhaduji, že v Evropě by se mohlo pohybovat zhruba kolem jednoho procenta HDP, v západní Evropě by mohlo být nižší, kolem půl procenta HDP, a ve východních zemích a na Balkáně kolem dvou procent.

Kam se tyto peníze přelévají?

Problém je, že se stávají součástí legální ekonomiky. A pak už je těžké dohledat, odkud pocházejí. Mafiáni si například otevrou pizzerii, mají spoustu peněz a nemusejí jít do banky a žádat o úvěr. Když si vedle otevře pizzerii čestný podnikatel, musí prodávat pizzu mnohem draž,

aby všechny úvěry zaplatil. Zákazníky ale nezajímá, komu ta pizzerie patří, jdou po ceně a kvalitě. Mafiáni vědí, co dělají. Nikdy nebudou investovat do sofistikovaných technologií. Peníze přelévají do stavebnictví, realit, restaurací, hotelů nebo prodeje potravin, kde prodávají, cokoliv chcete.

Nemohou tyto investice vlastně ekonomice pomáhat?

Naopak, peníze se sice přelévají, třeba i z jedné země do druhé, ale ekonomiku to postihuje velmi negativně. Na konci příběhu je vždy ztráta. Protože ti čestní podnikatelé kvůli nízkým cenám mafiánů ztrácejí zákazníky, což je v důsledku vlastně ekonomicky zabíjí.

Jaké národnosti jsou dnes nejvíce zapojeny do organizovaného zločinu?

Hlavními hráči jsou stále Italové, dále motorkářské gangy, Rusové, a to zejména na hranicích EU, a Číňané. A pak jsou skupiny, které působí třeba v jednom regionu, jako třeba v Česku Vietnamci. Ale jak říkám, globální zločinecké organizace už neexistují.

Vaše organizace je podporována i výrobcí luxusního zboží či tabákovými koncerny. Je to pro vás etický problém?

Nelegální cigarety v EU

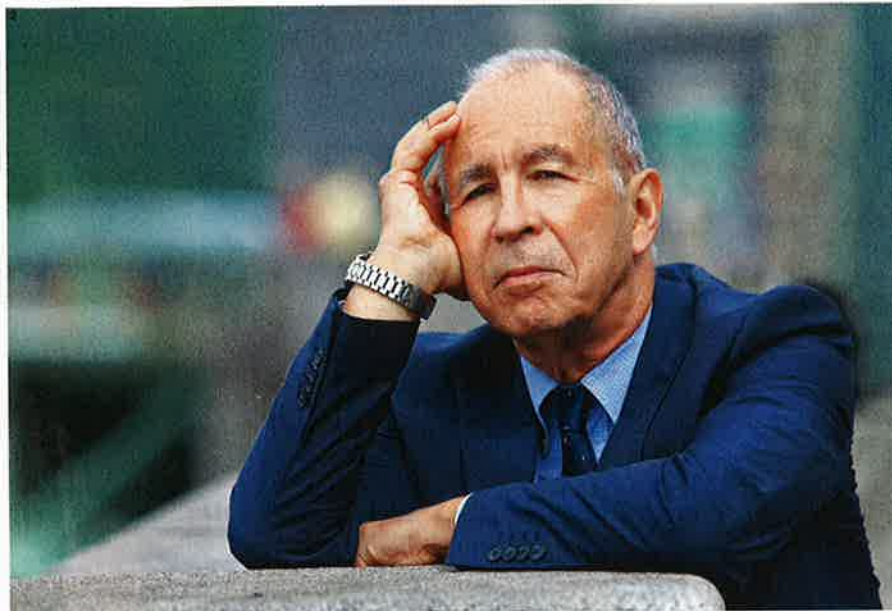
(podíl na trhu, v procentech)

Transcrime je výzkumné středisko, které je podporováno Evropskou komisí a z dalších veřejných zdrojů. Na některé výzkumné cíle dostáváme peníze ze soukromých zdrojů, například od výrobců luxusního zboží na boj proti padělkům nebo od tabákových firem na výzkum ohledně cigaret. A kromě toho, že nám poskytnou peníze, dají nám také svá data. Ale jsme kompletně nezávislí v tom, co děláme. Nechtou naše reporty předtím, než je publikujeme, nechtějí, abychom je upravovali. Pro mě je důležité s nimi komunikovat, protože jsou to největší experti, co se týče ilegálních aktivit v jejich oborech. Vědí, jak to chodí. Poměr mezi veřejnými a soukromými penězi je zhruba devět ku jedné.

Takže nemáte pocit, že by tato podpora mohla ovlivňovat váš výzkum?

My vždy s každým podepíšeme dohodu. Jsme součástí univerzity, takže jsme kompletně nezávislí. Je jasné, že existuje velký boj mezi producenty tabáku a odpůrci kouření, ale my potřebujeme získat relevantní data. A pokud nám producenti tato data dávají, je to lepší než

▲ **ČERNÉ PENÍZE.** Lepší zákony přinutily mafiány lépe schovávat peníze, říká expert na organizovaný zločin.

nic. Je jasné, že mohou být ovlivněna jejich zájmy, ale koho jiného bych se měl zeptat? Pro nás by bylo nejlepší, kdyby je sbírala nějaká veřejná instituce, ale

dnes to nikdo jiný nedělá. Mohou to být „špinavá data“, ale raději špinavá data než žádná.

Martin Petříček ■